

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

67. An licitè possis ministrare indifferentia, eo quod proximus, alias erat transgressurus præceptum, ut v. g. admovere scalam, vel humeros sustentare, quando quis vult furari, aut hominem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

¶ q. 169, art. 2. Angelus *vers. Infidelitas, num. 1.* Natus in *summa cap. 20. num. 16. & cap. 23. num. 91.* dicunt non esse peccatum, quia cum hac instrumenta indifferentia infideli praeantur, actio iniqua eius non est volita directè, neque indirectè, est enim effectus per accidens, & non per se consequens, qui non imputatur, etiam si sit prauius, dummodo non sit intentus, ut patet ex doctrina S. Thom. 1. 2. *quest. 74. art. 8. & quest. 20. art. 4.* Quidam limitant hanc sententiam ut vendere non liceat; si eò quòd non dederim speretur impediri peccatum alterius, & ego non patior detrimentum aliquod magni momenti. Sed non oportet his scrupulis innodare conscientiam, nam hic non agimus de obligatione impediendi peccatum alterius, quae provenit ex correctione fraterna & charitate, & habet suas regulas, quas agentes de charitate trademus; nunc vero solum agimus de ea obligatione, quae oritur ex cooperatione & concursu ad iniquam alterius actionem, & qui huiusmodi instrumenta ministrat, raro impeditur peccatum alterius, & rarius tenetur discutere, an impedire valeat. Aliter tamen ego limito sententiam hanc, quo pacto potest etiam in concordiam cum priori reddi. Nam aut instrumenta haec quantumcumque indifferentia dummodo sint apta, praebent non solum ei, quem scio, vel probabiliter credo male usurum, sed etiam exercenti actu pravam actionem, vel ad eam proximè parato, aut solum dantur cum dubio, vel praecognitione pravi usus, non tamen in ipso exercitio, aut exercitium paranti. In primo casu non dubio peccatum esse quomodocumque dare cooperationem in re iniusta. Ratio est, quia vel non possunt hoc modo dari sine expressa intentione mali eventus, vel ex circumstantiis efficitur causa per se hic & nunc illius effectus pravi, hac enim ratione peccaret, qui tendenti ad occisionem alicuius praeberet gladium, & qui agenti, aut paranti bellum iniustum venderet arma & comestum, & qui sacrificanti Iudaeo, aut Gentili praeberet agnum, aut victimam. In secundo vero casu procedit secunda sententia, & eius fundamentum. Haec omnia Lorca, quem sequitur Coninch *de fide, dispnt. 28. dub. 13. conclus. 2. n. 214.*

2. Unde ex his inferitur qua ratione sit licitum, aut illicitum conficere, aut vendere res aliquas, quibus emptores creduntur ad peccandum abuturi, v. g. vestes, quibus abutentur ad superbiam, aut luxuriam, arma, quibus ventur in bello iniusto, aut aliquem iniuste occident. Dicendam enim est primò non licere eiusmodi res vendere, quae communiter solent in malum usum peti, nisi nobis constet hic & nunc non peti in malum usum. Hinc pharmacopola prohibentur passim omnibus vendere venena. Secundò licere bona intentione conficere & vendere res ex se ac communi usu indifferentes ad bonum, vel malum usum, est sciam eumentem aliquando iis ad malum abuturum, modò venditio, atque emptio ita fiat, ut ex iis earumve circumstantiis non possit hic & nunc colligi ille malus usus futurus, siue mala eumentis intentio; secus vero esset quando emptio cum eis circumstantiis sit, ex quibus exterius apparet mala eumentis intentio. Hinc illicitè iam furenti, & mitanti alteri necem vendo gladium. Item illicitè deferto arma ad castra eorum, qui iniquum bellum gerunt, aut etiam iam apertè ad illud proficiscentibus illicitè ea vendo. Secus esset si aliquibus meam officinam omnibus patentem instat aliorum accedentibus ea venderem, quos ex aliquibus aliis signis conicerem velle ad bellum iniustum proficisci, aut aliquando aliquos occisurus, tunc enim his, sicut aliis, licet ea vendo; nisi forte non vendendo possem eorum peccatum vel absolute, vel magna ex parte ini-

pedire, tunc enim si sine notabili meo incommodo possem ea non vendere, ad hoc tenerer. Quòd si non possem ea non vendere sine tali incommodo, tunc videndum est, an malum quod non vendendo impedirem, sit tanti momenti, ut ad illud evitandum teneat illud incommodum pati, vel contra; an sit levius, quam ut teneat illud cum igno meo incommodo impedire? In secundo enim casu licet talem rem vendo, ut incommodum vitem, secus est in primo. Quae etiam locum habent in venditione rerum, & se indifferentium, quae communiter ad malum finem petuntur (ut sunt venena, & similia) aut iis circumstantiis petuntur, ex quibus patet eas ad malum usum peti. Et haec omnia docet Coninch *vbi supra, num. 217. 218. & 219.* Vide etiam me ipsum in 1. p. *tract. 8. ref. 41.* neque deferas videre Syllium in 2. 2. *quest. 77. art. 4. queritur 1. concl. 1. & seq. & Castrum Palatum tom. 1. tract. 6. dispnt. 6. punct. 8. per totum.*

3. Verum post haec scripta inuenio Hurtadum de Mendoz. in 2. 2. *disp. 76. sect. 5. §. 179.* docere, urgente necessitate gravi licere ministrare Iudaeo agnum, quem emit immolandum; & contra Lorecam putat, parum referre Iudaeum esse paratum, vel imparatum. Sed circa praesentem quaestionem vide etiam Duallium in 2. 2. *D. Thomae, tractat. de fide, quest. 7. art. 6. concl. 2.* Granad. in 2. 2. *contr. 4. tractat. 18. disp. 12. num. 3.* Malderum & Vigiers in 2. 2. *quest. 10. articul. 9.*

RESOL. LXVII.

An licite possis ministrare indifferentia, eo quod proximus alias erat transgressurus praecipuum, ut v. g. admonere scalam, vel humero sustentare, quando quis vult furari, aut hominem interficere, vel fornicari, aut vendere Agnum Infideli, quem scis velle ad immolandum Idolos; fucos mulieri, quos scis velle ad alliciendum iuvenes ad corpem sui amorem; & etiam de canponibus, tabernariis, & similibus agitur? Ex part. quinta tractat. 7. Ref. 38.

§. 1. Negatiue respondet Suar. *de charitate, dispnt. 10. sect. 3. n. 2. & sect. 4. num. 5.* cum Castro Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 10. num. 4.* & ratio est quia si proximus, verb. g. alibi non esset soluturus ieiunium, & tu nulla causa intercedente cenam subministras, feceris omnes conueniunt te peccatum, quia aliquo modo concurris peccato alterius. At quòd alibi proximus sit soluturus ieiunium, non immutat tuum concursum, qui in subministracione cenae consistit. Ergo eodem modo concurris. Praeterea contra distinctionem Sanchez est, quia tota malitia harum actionum indifferentium sumitur à peccato, quod adiuvant; cum autem hoc graue sit, ut supponimus, semper debet dare malitiam grauem. Ergo vel esse alibi proximum peccatum excusat, ne peccatum proximi iis actionibus indifferentibus tribuat malitiam; vel si non excusat, non poterit illam minueret. Adde esse proximum eodem modo peccatum, esto tu non ministras necessaria peccato, est contingens, & forte ita non erit, poterit enim alia via impediri à peccato, vel Dei inspiratione remoueri, quantumuis modò sit determinatus. Ergo quantum est ex te, teneris hunc effectum bonum possibilem promouere, & impedimentum ei non apponere.

2. Verum Sanchez in *summa tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 16.* circa praesentem quaestionem sic distinguendum existimat, si res indifferens sit ita proximè ad peccatum ordinata, ut per se mala sit merito

Quae tunc est in tom. 6. n. 3. Ref. 110.

Sup. hoc in Ref. praeterea ab eius principio

Sup. hoc in tom. 4. n. 6. Ref. 125. & hic infra in Ref. 73. eorundem in §. Item contra Vasquez.

Sup. hoc in Ref. praeterea à principio, & in §. vnde, & infra

in Ref. 78. §. 2. & in tom. 6. tr. 3. Ref. 110. & ibi in tr. 4. Ref. 1. §. 3. ad lin. 7. & §. vit. & in Ref. 2. §. v. de.

conscia; quamvis in aliquo casu possit esse licita, iuxta dicta num. 7. suppeditans non excusatur à culpa, quamvis certò sciat alium paratum ad peccandum, & inuenturum alium qui materiam suppeditet, vt nemo excusaret adiuuentem scalam, vel humeris sustentantem, quando quis vult furari; aut hominem interficere, aut fornicari. Quamvis hæc actiones ex se indifferentes sint, & in aliquo casu maxima excusanti causa licita, nec deesset qui inuaret. Et ratio est: quia tales actiones ita proximè peccato accedunt, ad illudque ordinantur, vt ex se malè dici merito queant, nisi causa aliqua vrgenti excusetur. Si verò res illa sit omnino ex se indifferens, ac remotè se habeat ad peccatum, vt vendere agnum infideli, quem scio velle ad immolandum idolo, fucos mulieri, quos scio velle ad alliciendum iuvenes ad turpem sui amorem, tunc probabile censo vendentem excusari à culpa, si certò sciat ipso non vendente, alterum venditurum, quamuis nulla alia causa excusans concurrat, quod probant rationes pro parte affirmatiua adductæ. Vel certè est satis probabile id non fore culpam mortalem, atque re bene pensata ita probabilis iudico, sed fore culpam venialem. Ita Sanchez quem postea sequitur Bonacina de peccatis, disput. 2. quest. 4. punct. 2. §. unico, numer. 35. vnde puto vtramque sententiam probabilem esse.

Sup. hoc significanter in Ref. 3. 4. & §. nor. præterita. Sup. his infra in Ref. 7. §. pen. & super hoc tertio supra in Ref. 59. & in alii eius an not.

3. Hinc ex hac posteriori sequitur vendentem ornamenta, fucos, &c. quibus mulier iam parata abutetur, excusari posse à mortali, si ipso non vendente, alter venderet, etsi hoc faciat iusta de causa. Secundo excusari caupones, & tabernarios, cocnam, vel ientaculum matutinum, aut pomeridianum nolenti ieiunare, qui alios cibos inueniret ipsis non parantibus cocnam, vel ientaculum. Tertio excusari famulos parantes mensam, aut mensæ inferuentes, aut coquentes cibos. Vide Bonacinam vbi supra.

RESOL. LXVIII.

An transeunt per loca infidelium, & hæreticorum sit licitum comedere cibos venios ad evitandum graue damnum; dummodo absit scandalum? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 35.

Sup. hoc infra in fine Ref. 70. & in Ref. 71. §. vit. cursum ad medium, & in tom. 6. et. i. ex fidei doctrina Ref. 49. §. vit.

§. 1. Respondeo à fortiori ex dictis vt plurimum affirmatiuè, quia licet per huiusmodi signa aliquo modo distinguantur fideles ab hæreticis, & infidelibus, at non sunt signa instituta ad falsæ fidei professionem & potestatem hæresis. Ergo illis cibi vtens præsumi non potest negare fidem, aut falsâ protestari, sed solum te occultare voluisse, cum nō tenearis te manifestare. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 25. Azotius tom. 1. lib. 8. cap. 27. quest. 3. Covinch de fide disput. 1. §. dub. 3. num. 50. Hurtado de Mendoza in 2. 2. disput. 48. sect. 6. §. 99. Becan. in 2. 2. cap. 9. quest. 5. num. 23. Caltrus Palaus tom. 1. tract. 4. disput. 1. punct. 17. num. 9. Layman lib. 2. tract. 1. cap. 11. numer. 1. & alij. Dummodo absit scandalum, quod quis facillè potest evitare manifestando causam, & nisi publica autoritate prouoceris, cibos illos edere in contemptum Ecclesiastici præcepti.

RESOL. LXIX.

Olim per epistolam quaesierunt à me, an in terris Turcarum, si quis vratur pileo Turcico, cum Tobalia alba, vt securus transeat, peccet mortaliter?

Et quid, si sequatur scandalum? Et inter alia, que circa hoc, & circa vites inferuntur, & circa ceremonias alicuius falsæ scilicet, & Religionis, tandem notatur licere vexilla signis consuetis Turcarum insignita in classe, vel Exercitu erigere, etiam si esset signum Mariæ, Palladis, aut Iouis, Solis, aut Luna, & titium Mahometis. Etianque notatur non semper preceptum de contentenda fide obligare ad respondendum infideli interroganti, an aliquis sit Christianus, &c. Et ex p. 5. tr. 5. & Misc. i. Ref. 49.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docent Cælius in 2. 2. quest. 3. art. 2. D. Antonius in part. 2. tit. 12. cap. 6. sub fine, Syluester ver. Apost. in 1. 2. q. 1. n. 4. Angelus ver. infidelitas, n. 9. Nauarum in man. c. 11. n. 27. Philarchus de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 9. Toletus lib. 4. c. 2. Valentia tom. 3. disput. 3. punct. 2. & nouissimè Becanus in 2. 2. c. 9. §. 1. dub. 6. n. 35. quia numquam licitum est falsam scelerè simulare; sed in tali Casu Christianus simulat se Turcam esse. Ergo peccat mortaliter. Sed contraria sententia mihi videtur probabilior cum Sà ver. fidei, 7. Dico igitur id esse licitum ob periculum mortis, aut iustam ab hoste victoriam reportandam, vel ob aliam causam satis grauem, & necessariam. Et ratio est: quia huiusmodi vestes perse, & directè non sunt signa protestatiua falsæ Religionis, sed sunt res secundum se indifferentes: ergo, &c. Et ex his inferitur, posse aliquem Romæ gessare pileum cum signo suo, more Iudæorum, vt dum ad necem quartur, incognitus effugiat.

Et nouissimè hanc sententiam præter Doctores citatos docent Tannerus in 2. 2. disput. 1. quest. 7. dub. 5. n. 110. Bañez in 2. 2. quest. 3. art. 2. dub. 2. Sanchez & Coninch vbi infra, Layman in Theol. moral. lib. 2. tract. 1. c. 11. n. 3. Villalobos in summa tom. 2. tract. 1. diff. §. num. 10. Suarez de fide, disput. 14. diff. 5. num. 7. & alij.

2. Ad argumentum contrarium respondetur, se prædictas vestes non continere mendacium, nec falsam significationem, & c. proinde, nec falsè negationem, sed occultationem tantum cum materiali simulatione. Et confirmatur, quia etiam in verbis, si habeant plura significata, licitum est vti verbo ambiguo in significatione, quæ ad occultandum lecretum deseruit, etiam si ab audiente in alio sensu sint verba accipienda. Ergo in nostro casu licitum est vti talium vestium in necessitate, sunt enim quasi ambigua, & æquiuoca signa, quæ possunt, vel ob locum vltimum primarium, vel propter significationem formi. Est igitur in potestate ventis, vnum ab alio separare, etiam si quis fortasse decipieret sit.

3. Sed plus addunt Sanchez in summa, tom. 1. disput. 2. cap. 4. n. 20. & alij, ob grauem necessitatem licere etiam in terris infidelium vti per materialem simulationem ad se occultandum vestibus perse per se primò deputationis ad superstitiosum cultum alicuius falsæ scelerè, quæ non habent communem, & corporalem vltimè, sed sacrum, vel quasi sacrum in tali se scilicet. & ratio, quia supradictæ vestes etiam in tali casu sen per retentionem aptitudinem, quam de se habent ad communem vltimè tegendi, ac defendendi corpus. Ergo licitum est homini vti quacumque veste propter hunc vltimè quasi intrinsecum, & naturalem, contempta quocumque alia hominum institutione, & permittendo alicui deceptionem, etiam si inde sequatur scandalum. Hæc opinio est probabilis, sed longe probabilior est contraria, quam tuentur Suarez tract. de fide, disput. 4. diff. 5. num. 12. & alij.

4. Notandum est etiam hic obiter, primò aliquos etiam